

УДК 633.854.54

АГРОБІОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ВИРОЩУВАННЯ ЛЬОНУ ОЛІЙНОГО

Рудік О.Л., д.с.-г. н., доцент,
Лотоцький О.В., здобувач вищої освіти
Одеський державний аграрний університет

Запровадження екологічних підходів до зонального розміщення культур у практиці аграрного виробництва є одним з базових принципів адаптивного землеробства. Побудова технології вирощування на основі таких підходів буде найбільш відповідним до конкретних агроекологічних умов, оскільки рослини, у відповідь на несприятливі коливання абіотичних факторів (посуха, екстремальні температури), реагують структурними та фізіологічними змінами, що відображається на їх продуктивності. Насамперед це актуально для недостатньо досліджених малопоширених, «нових» так званих нішевих культур, запроваджуючи які виробничники надіються досягти високої економічної результативності [1].

Наприклад, пластичність льону олійного дозволяє успішно його вирощувати практично в усьому спектрі ґрунтово-кліматичних умов України. Науково обґрунтованою зоною його поширення є території південніше 55⁰ Північної широти. Культура чудово пристосована до умов помірно-континентального та континентального клімату, навіть включно до початку аридних зон. Однак за вираженої нестачі вологи економічна ефективність виробництва льону є значно нижча, хоча такий аналіз доцільний в розрізі структури інших сільськогосподарських культур. Безумовною перевагою льону олійного є короткий період вегетації, який складає 90-110 днів, низькі потреби в у сумі активних температур. Потреба в теплі у період сівба-достигання на широті 50⁰ складає 1600-1700⁰ суми позитивних температур [2].

Проростання насіння льону розпочинається за температури 3-5⁰С, тоді як оптимальною для посіву є 5-6⁰С [3]. Перевагою льону також є висока холодостійкість, межею стійкості для сходів є температура - 2⁰, фази «ялінка» до - 3-5⁰; цвітіння - 1-2⁰; достигання - 2-4⁰С. Біологічний мінімум температури періоду появи сходів і формування вегетативних органів є на рівні 5-6⁰С; формування генеративних органів 10-12⁰С. Льон рослина довгого світлового дня, розвиток яйі прискорюється за 16-18 годинного освітлення. На збільшення приходу ФАР рослини льону реагують посиленням галуження та підвищенням вмісту жиру в насінні [3, 4].

Рослини льону олійного мезофільно-ксерофіли, вони пристосовані до нерівномірного зволоження та періодичної посушливості [4]. Регіони достатнього та нестійкого забезпечення вологою впродовж вегетаційного періоду є найбільш

сприятливими для формування урожаю насіння, проте його успішно вирощують також в зоні Південного Степу. Придатні для вирощування льону олійного підзолисті, та опідзолені ґрунти, проте кращими є регіони каштанових ґрунтів та чорноземів із межею кислотності в інтервалі рН 5,9-6,5 [4].

За вимогами до сольового режиму ґрунту підвиди льону культурного є еутрофами, вони краще ростуть на ґрунтах із відсутніми ознаками засолення або осолонцювання, що є обмеженням для поширення його на Півдні, де природний процес сприяє формуванню таких сольових режимів ґрунту.

На початку відродження культури в Україні посіви льону олійного мали стійку тенденцію до збільшення, що було перервано державним регулюванням експорту олієнасіння. Головними регіонами його виробництва були Сухостепова, Степова посушлива зони та зона Степу, які забезпечували дві третини валових зборів. Основними регіонами поширення культури були Степова та Степова посушлива зони із зосередженням 60-80% посівних площ. Аналіз виробництва свідчить, що для біології культури, більш сприятливими є умови Лісостепу та Полісся, тоді як Сухостепова та Степова посушлива зони є помірно сприятливими, де урожайність насіння в середньому в 1,6 рази нижча [5]. Тобто зони найвищої урожайності та найбільшого зосередження площ посіву льону олійного не співпадають, що зумовлено тиском інших більш прибуткових культур. Аналіз свідчить, що ґрунтово-кліматичні умови Одеської області є достатньо сприятливими для вирощування льону олійного, а його поширення формує цілий ряд агрономічних переваг. Відтак дослідження елементів технології його вирощування є актуальним.

Література

1. Рудік О.Л. Наукове обґрунтування напрямків адаптації систем землеробства до кліматичних змін та забезпечення продовольчої безпеки. *Наукові основи адаптації систем землеробства до змін клімату в південному Степу України*. Моногр. за ред. Вожегової Р.А., Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. С.8-39.
2. Топольний Ф.П., Лузан П.Г. Агрометеорологія. Навчальний посібник. Х.: Мачулін, 2018. 160 с.
3. Лихочвор В.В., Рослинництво: Київ, Вища школа 2004.
4. Оптасюк О.М., Коротченко І.А. Еколого-ценотична характеристика видів роду *Linum L.* *Український ботанічний журнал*. 2011. Т. 68. № 1. С. 64-75.
5. Рудік О.Л. Природно - сільськогосподарська зональність розміщення льону та особливості його використання. Роль наук про Землю в народному господарстві: стан і перспективи. Збірник матеріалів II-ї Міжнародної науково-практичної конференції. Херсон: ХДАЕУ, 2020. С.223-227.